

EEN STROPKE VAN DE BRUGSCHE PUURTE

Gilbert Boerjan
Tekstbewerking Eddy Levis

Deel 7. De patronage

De zondag trokke de gaste noar de patronage. Die lag in de rechtervleugel van de schoole in de Vossestroate. Ter was doar de guute koer van 't schoole, en een gruute en een kleine tonîelzoale. Ter was een bestuur mee ne veurzitter en een comité, moar de gruuten boas was eigenlijk den onderpaster. De patronage was onderverdfeld in drei secties: de kleintses, de grute en de guule grute.

In d' îeste sectie speeldegen de kleintses alle soorte spellekes. Ter wierde verhoalinkskes verteld en puppespel gespeeld. Z' hoan een klein zoalke veur ulder allîene, achter den theoater van de tonîelzoale en ze woaren der wrîe gelukkig.

De nog gruttere speelden uuk nog op de koer moar da was toens voetbal of ze speeldege mee de tennisirakette. Binnen in ulder zoale koste ze veur 10 centieme nen boek koarten of spellekes huure, gelijk schuifspellekes mee een bielde tussche de noagolkes, teerlijngen, tric-trac, of ganzespel. Afijn, ter was azuu een beetse van alles. Ter stonden uuk ênigste bieljoards, 't es te zegge, van de dieë mee goaten in, veur de bielde.

De derde sectie, da was wel iets apoart. Ter wier serjeus gebiljoard en gekoart, en loater uuk nog gepingpong, en die doar zat, mocht ruuke: een pijp, sigaren of sigarett! De dieë van de twiede sectie mochten da nie, en die gijn-gen in den duik, in een hoekske, of in de piessiene goan ruuke.

In de patronage lagt uuk den tonêlbond. Doarin speeldegen de manne van de derde sectie in mee, en soms nog ienigte èwe patronageleden, dien al getrêwd en gesteld woare, moar woarvan da ulder herte nog altijd noar ulder patronage trok. Ter wierde serjeuze en lollige stukke gespeeld. Kaskroakers woare: 't weewke van de Muie, van Leopold Speeckaert, *De filozoof van Hagem*, van Karel Ruysinck, en *Waar de sterre bleef stille staan*, van Felix Timmermans.

Hetgeen da wrie komiek was, was dan al de rolle, dus uuk de dieë van de vrêwe (!), deur manne gespeeld wierde. G' hoat gaste, die tzelfs gespeesjali-zeerd woaren in vrêwerolle, en die me nog joaren op tonêl gezien hèn in bloeze en rok. Ge zoet soms getwijfold hèn wa dan't woare. Ah, ja, jonges en meiskes thuupe... Wat hoade gepeisd in de patronage? Da was toch wel nie katholiek zekers. Geregold wast er uuk cabaret woarda ênigste goeie sloebbers de zoale aan 't giere van 't lachen brochte, mee all' moal zotte proat. Moar ter was uuk iedere moandagoavond cinema mee een êeste vertuunijng zuu rond de vijfde veur de kinders, en rond den halverachte veur de grutte, soms mee 't zelfste program, soms mee een ander. Hoeveel kîeren op een vertuunijng dat da spel soms in panne viel, was nie te telle. Luchten aan!... Luchten uit!... Een stukske cinema... Luchten aan!... Luchten uit!... Een stukske cinema. En zuu geroaktege me toch aan 't einde van de film.

De V.P.

De vakantiepatronage of V.P. es uitgevonde veur gedurende minstes een week of viere de gaste van de stroate t' hêwe woar dan ze toch nie anders en deejje of stroatschenderijen uithoale. Birke vloog van zijn ma uuk noar de V.P. Toens hoa ze toch een poar weke ruste.

Doar was alles goe g' organizeerd? Iederên was herkenboar aan nen truiet diet

hij dreeg mee een V.P.-schildke, en volgest euwen êwerdom, hoad' een lintsje aan euwe schèwer genoaid, woar dan ze, gelijk in de patronage de jongste van d' èwste koste onderschîen. De leiders woare mîestâl seminaristen of toekomstige pasters, iets woar dan z' op de Brugsche Puurte in dienen tijd bijzonder rijk' aan woare.

D'activiteite woare veural: goan speele, waarbij dat er vele moest geluue worde, of spellekes mee nen bal '*balle chasseurs*', of hand- en voetbal, of volksspele veur concours, gelijk mastellebijte, appols uit 't woater hoale mee euwe mond, waarbij dan z' eu kopken onder deuwdegen, en woar dadde kletsnat mee nen halve vurten appol gediend woart. Ofwel appols uit een kuipke woater vissche, woar dan ze mee een eletriek meuleke (nen dynamo) struum op 't woater stake, en wrie rap moest zijn veur gîene snok te krijge. Da woare spellekes op de koer. Oas't slecht were was, wierd er in de zoale van de patronage gespeeld, puppespel of soms wast er cinema.

't Spelleke mee de puppe, da was iets apoart. Der wier zuudoanig mee meegeleefd dadde de stemme van de spelers nie mîer kost huure van 't doanig lawijt van de gaste. Oas't slecht gijng afluupe veur Pierke vloogt er van alles noar de slechterik op de seene: klokhuize van appols en pîrre, bolle papier, endekes kuurde, stukke boterham, allee, al wa da ne gast in zijn zakke kost vinde!

Cinema zag Birke uuk gîrre. 't Was van *Charloo of den Dikken en den Dunne*, en guul de zoale lag dubbol thuupe van 't lache. Moar da was moar oas't slecht were was. Oast goe were was - en da was't dikkols - gijngt de V.P. uit. Ofwel veur nen halven dag moar mîestâl veur ne guulen dag, en da was plezant. In de rugzak of nen èwe katoene zak, hoan z' ulder boterhamme mee, een pulle mee kaffee, en een stuk fruit: nen appol of een pîrre, en ze trokken der op uit.

Op îenigste domeine rond Gent woare ze welkom om de godsgansen dag te speele. Ze trokken der te voete noartoe... Mee 't meziek veurop. Ja, ja! De V.P. hoa een meziek, en wa een meziek: trommols, trompette, bongo's, mandoline, mondmezieke, en op 't loast tzelfs nen accordeon, en z' hoan twie of drei vlegge. Bij 't buitekome gawe de trommols de stap aan, en ne kîer op den Brugsche Stîenwig, gaf 't meziek volle buzze. De deuren en vijsters vlogen ope, en iederîen lag op de kijk noar buite. De gaste van de V.P., fier op stap achter ulder vlegge mee 't meziek. En zuu gijng z' op wig noar Vinderhijte of Zwijnoarde. Niets was ulder te verre.

Moar iets spesjaals was ieder joar de ‘rijspap-reize’. Dienen dag moesten der gîen boterhamme of kaffeepulle meegepakt worde, want ze kregde de kost. Tsmorges, bij ‘t verzoamele, kwamt er êen of twie goeie ziele uit de gebuurte mee een stuk van een comionette, de bidons melk, de zakke rijs, suiker, de bruids, pakke margriene en potte confetuuren oploaie. Ze vertrokke toens mee de leiders die kok gijnge spele, noar den buite. Gelijk geweunte, achter ‘t meziek, vertrokt de V.P. Mïestal was’t verre, moar da gaf nie. De muzekante bloasdegen nog harter of anders, en den banjo, en de mandoline speeldegen de moeite wig, en deeje de gaste zijnge.

Tege de noene kwame z’op den bivak toe. Gruute ketols rijspap stonden al te dampe, ketols mee kaffee, gruute toafols mee boterhamme, gesneejen en gesmîrd, lage noar ulder te lache. Gekreveerd van den honger vielen de gasten aan. Talluure mee rijspap mee suiker, malsche boterhamme mee confetuure, alles verdween op nen ik-en-ne-gij gelijk snêuw veur de zonne. Van spele kwamt er dienen dag nie veel in huis. Ze zaten allemoal zuu dikken of een padde, en moeste vertîre, tot dan ze mee ‘t meziek op kop were noar huis trokke. En da was joare lank de schuunsten dag van ulder vakanse.

‘t Es fuure!

De fuure was altijd in de lente. Die stond op ‘t îrdeke tussche de gruute buume thalvend de Reugemloan, van aan den Brugsche Voart, tot aan den Brugsche Stîenwig. Da was azuu rond Poassche, en ‘t kost soms al goe were zijn. Weken op veurhand wierde de spekkewinkols van de Brugsche Puurte da gewoare da’t fuure gijnge zijn. De kleine gaste gaven oast niets nie mîer uit, spoardegen ulder drinkcens op, en de lekstokken, en de muiletrekkers, hoan diene moment gîenen aantrok ne mîer.

Ienigte doage veur dat de fuure begost kwame de meulekes en de kroamkes toe. Ge keun wel peize dan de gasten doar nie wigschuppelijk ‘n woare. Achter ‘t schoole gijnge ze goan helpe veur den boel op te trekke mee de still’ hope van een boentsje te krijge veur ne kîer veur niets op ‘t meuleke te meuge zitte. In dienen tijd woaren der wrîe schuune meules. Neem neu par exempol de pîrdsesmeule: den diene droaidege mee een stuummachiene. Ter stonde doar wel dertig manjiefiek geschilderd’ hijtene pîrden op, en ope koetsen, allemoal versierd mee spiegelkes, en oas tsoavonds de petrolluchte brandege, was dadd’ iets fantastiek! Ter woaren uuk zwiermeulekes mee bakskes, dien aan keetijnge hangdege, en woordadde mee den diene die veur eu zat, ne kîer goe kost zwiere. Neu en toens est er wel ne kîer ienen uitgevloge, moar afijn...

Ter woaren uuk gruute rijkokers mee skeepkes, aan vaste stange, en de gaste gijngen om 't huugst, en soms bleeft er bijkanst îenen op zijne kop stoan, en begost de vent van 't spel te roepen en te tieren, en trokt hij, tege dan ze beneen woaren een plank' omhuuge om z' een beetse tege t' hêwe. De rijkokers kregen uuk bezoek van sommige vetzakskes, want oas de jonge meiskes rijkokerdegen, vlogen ulder rokken omhuuge, en koste die charlatans ne kîer wa bluute bille zien...

Ter stonde schietkroame waardadd' op stêne pijpe kost schiete en tombola-kroame, moar 't schuunste, en 't smoakelijkste kroam, was da van d' oliebol-

le. Da hijng zuust gelijk de pîrdsesmeule, uuk vol mee spiegelkes, en ter stond een gruute zwarte stove, mee kopere. keetols. ‘t Personiël, zuuwel manne, lijk vrêwe, hoan een snêuwwitte schabben aan, en een gruute koksmutsen op. Veur ne frank hoade ne gruuten dampende puntzak mee hêt’ oliedotsen, wit van ‘t poeiersuiker, zuudadde achteraf wrê goe kost zien, wie dat er oliekoeke g’eeeten hoa, want ulder bakhuis en ulder klîers hijnge vol mee blomsuiker... Moar da kost ulder gîen fluite schille, want ‘t hoa ulder toch zuu goe gesmoakt.

Café “De Jacht”

In alle volkswijke, en zeker op de Brugsche Puurte, woaren der enorm veel cafeetses. Gîen stroate of ter woaren der twieë of mîer. In guul de gebuurte woaren der twieë of dreie, dien iets of wa woare, woar dat de burgerije ulder achter de misse een pinte of nen dreupol gijng goan pakke, en tsachternoens kwam, veur een koartse te legge. Moar de meeste cafeetses trokke toch ‘t mîest de zoaterdagavond en de zondag. Vele van die café’s hoan twie deure: een buitendeure, veur toe te doen, moar die, van oas’t een beetse goe were was, altijd ope stond, en een twîede deure die bestond uit twie halve deurkes, dien open en toe sloegen, en woarlangst dat de ruuk en de geurkes buite trokken, en langst woar in geval van ruuze, den îenen of den andere mee zijn klieken en zijn klakke buitevloog, op de kasseië...

De mîeste volkscafées trokke, van binnen allemoal een beetsen op malkoar. Oas ge binnekwam in café ‘De Jacht’, hoade neefest de deure links, een schut-sol, veur den trok tege t’hêwe veur degene dien aan de vijster zate. ‘t Ammeublement bestond uit bruine geverniste stoelen en toafols. Aan ieder toafol wast er opzije een bakske veur eu pinte of euwen dreupol op te zette, binst dadd’ aan ‘t koarten of tirljnge woart. Neefest ieder toafol stond er ne gietijzere verlakte spiekolbak mee wit zand of zoagelijng veur diegenen mee een toebaksieke. Den toog hoa twie gruute barren: îene op d’ uugte van d’ oar-mes, en îene benijn, veur eu voeten op te zette. Den tuug hoa een zinkene blad mee een poar bierpompe en nen overluupbak. Doarneefest een soort *konijne-kot* mee troaldes, woarachter dan de gloaze stonde. Langst den andere kant uuk azuu een muite mee de bokals mee hard eiers, bloendekes en stukke chokla. Achter den tuug een étagère mee de schuune gloaze, flassche mee korten drank, îenigste tsenuiverflassche, en doar bovenop een beeldeke van den heiligen Antonius, patron van de commîsante.

Achter den tuug lagt er ne planchee, woarvan dadde den helft kost opheffe - een valle zeg maor - die noar de kelder leidege. Links van de tuug wast er ne

gank mee een deure veur noar de koer te goan, rechts, îene noar de keuke. Aan de muur hijngen der wa réclames dien al lank ulder plechtige commune gedoan hoan, en hier en doar wast er nen hoak, die diendege veur kapstok. Vroeger woare de mîeste café's verlucht mee gazzebekke, îen of twie bekke bove den tuug, en boven îenigte koarttoafols.

Iedere café hoa zijnen boas en zijn boazinne. In café De Joager was da Prosper d' Huufflakke, die al wrîe jonk al zijn tande verloren was, en sedertdien gîen ander vlîes mîer kost ete dan huufflakke en gekapt, en zijn vrêwe, *Prudence de Vuile Talluure*, dochter van *Nitte de Vuile Talluure*, en Kleindochter van *Sofie de Vuile Talluure*, bijlape woarvan den uursprong in de nacht der

tijde verlore gegoan was. De zoaterdag en de zondag, oast er spandeg, hielp Tsjoepke, en ongetrêwde zuster van Prosper, mee in de café.

Ieder établissement hoa zijnen huup stamgaste en passante. De stamgaste woare de manne van de Koartmoatschappije, de veugolpik en de spoarkasse. Passante woaren dedieë die van de êene café noar den andere dweildeg, en bleve zoage tot dan ze gêne proat ne mîer kreg, of dien ze liete verstoan dan ze beter elders gijnge goan wurtele.

Guul 't joar deure wierd er veur prijskamp gekoart, en om 't joar wast er keuninksfieste. Ter wierd van d' êen Gentsche Fieste noar d' ander gespoard, en om de moand kwame ze thuupe veur de stand van de kasse te kenne. Dat hie-tege toens nen boetenîed. Wie da nie regelmoatig gespoard hoa kreegd een boete, en wie da binst de vergoaderijnge zijn toote nie kost hêwen of afwezig geweest was, moest uuk een koartsen in de pot steken als boete. De prezedent of de veurzitter, was gewoonlijk êene die kost lezen en schrijve en die 't goe kost zegge. In café *'De Jacht'* was de prezedent nen èwe strijër van vîertien-achtene die, oast hij een pinten op hoa, van nie anders kost klappe dan van 'zijnen oorlog', woar dan ze tot onder ulder oksols gevochten hoan in 't slijk, en oast hij wrîe zat was, verteldeg hij van diene gruute slag, woar dan ze gevochten hoan *'bajonette au canon'*, woardat er al nen Duits op zijn bajonette zat, en dat hij zuudoanig kwoad was dat hij riep: "*Schuijt op, Godverdomme, dat er nog êene bij kan!*"

Zijnen adjoint was "t Konijnevel", ne leurder, die vellen opkocht veur een feuterfabriekske, en guule doage de stad afrotstege mee zijne vélo en zijn stinkende velle, dien in de zomer vol mee vleuje zate. Hij leverdege uuk de konijne veur de jaarlijksche soepee van de spoarkasse. Dienen dag was de café overdag toe, moar guul de stroate rook noar de soepe, de konijne en de gestoofde pruime die Prudence en Tsjoepken aan't grîemoake woare.

Tege te zevens tsoaves, liept de café vol. De toafols en stoele stonden thalvent in de café, papierene guirlandes hijngen in kruis over den plafond, en rondom aan de mure. De spoarders en koarters viele binne mee ulder vrêwe, en besteldege nen dreupol veur 't mannevolk en een kriekske veur de vrêwe. Ze begoste te parlasanten, en de reste van de gebuurte, diet er toens toch nie bij was, wierd over de ruuster geleid, en passeerdege de tonge.

Oas iederîen der was en gezete, gaf de prezedent een tîeken aan Prosper dan ze gijnge beginne. Toens zettege Prudence en Tsjoepke de soepe mee ballekes

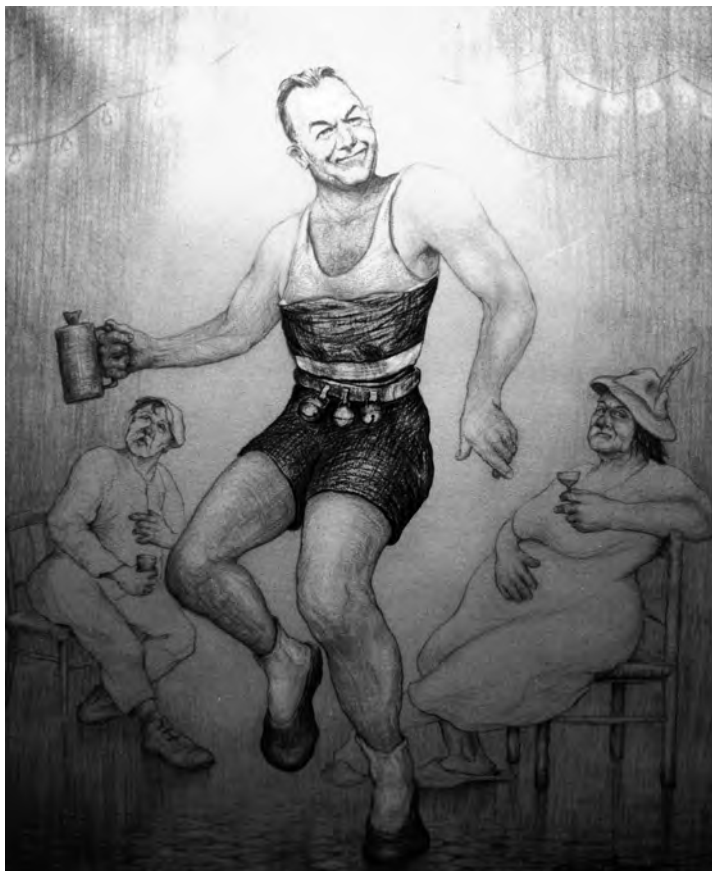
op toafol. Ênigte manne knuuptegen uldere zakdoek rond uldere nekke, en sommige vrêwe stakene nen hoek in ulderen décolleté, en ze begoste te slurpe... Achter de soepe kwame der grute potte mee dampende petoaters, schotols mee stukke konijn mee veel sissse, en gloazene potte mee gestoofde pruume.

De broeksrieme van de mannen, en de ceintuurkes van de vrêwe wierden een poar goatses verzet, en oas iederên zijn poche op zijn talluuren hoa, wierd het nen tijd stille, en huurdeg' alliene nog 't gesmek en 't lawijt van de ferchetten op de talluure. Gruute pinte bruin bier spoeldeggen alles goe noar binne. Oas overal 't loaste stuksken uit de potten en de kasrolle gevist was, kwame de tonge los. De manne roldeggen ulder een sigarette, en ze lieten den boel een beetse zakke. Hoe mîer pinte dan ze dronke, hoe luijer dat de conversoase wierd.

Ondertussche was de toafol wat afgekroamd, en hoa de prezedent van de spoarkasse zijn papiere veur hem geleid. Hij verzocht om stilte, en begost zijn verslag veure te leze. Verslag da rijkelijk veurzien was van steken onder woater, en woarbij ne guulen huup leden ulder zaligheid kregge. Doarachter wierd de stand van iederên zijn kasse meegeedêld, en uuk 't aantal bierkoartses woar dan ze recht op hoan. Da loaste hoa surtoe veel succes, en ze begoste sebiet te bestelle.

Achter de spoarkasse kwam de prezedent van de koarters aan 't woord. Guul 't joar hoat hij de punte bijg'hèwen, en neu zoen ze wete wie dat er hem keunink gespeeld hoa. Hij gaf uuk êst verslag van de koartijngge, en riep toens de noame van de keunink af. Tsjoepeke zetteg' hem een kruun op, die gemoakt was van zilverpapier, gaft hem twie totsjes, en de veurzitter gaf aan de vrêwe van de keunink nen blompot mee, en uuk twie totsjes. Zuu kost er gîen êne van de twieë kloage.... Ter wier geplakt, en gewacht op den toerne general, die de nieuwe keunink zoe geve. Oas iederên zijn consummoase g' had hoa, begost de leute. Farielde, de 'chanteuze', begost aan heur Gentsche lijfliedses, woarvan dan der vele woare veur bij te schrîeme, en ander op 't randeken af, moar 't woare toch al gruute menschen onder malkoar, en ze kosten der tege. Oas heure repertoire af was, wierden de toafols opzije geschoven, en Prosper, die gelijk alle joare Trifon mee zijnen orgol gevraagd hoa, riept: "*Allee, Trifon, geef buzze!*" Ter wierd gedanst, gelachen en gezope, en oas de kloarte in de lucht hijng, gijngge z' allemoal goe gelaie noar ulder kot.

't vervolgt

Zierluuper Aimé Termont, zoals Geo Langie hem zag.
Gekleurde potloodtekening. Verz. Huis van Alijn